bewustzijn van Zijn opstanding op den derden dag (Mt. 16 : 21, Mt. 17 : 23, Mt. 20 : 19, Joh. 2 : 20). Bij den overgang naar den staat van Zijn verhooging heeft Jezus Zich uitdrukkelijk van Maria losgemaakt.

Het is ook merkwaardig, dat, hoewel de Heilige Schrift tot tienmaal toe van een verschijning van den Heere Jezus spreekt, nergens sprake is van een verschijning aan Maria. Indien ook Maria een belangrijke rol zou hebben gespeeld in den staat van Christus' verhooging, dan zou toch zeker een verschijning aan haar zijn vermeld. Uit het feit, dat de Heere Jezus niet aan Maria is verschenen mogen wij de gevolgtrekking maken: De plaats van Maria in de historie des heils is beperkt tot den staat van Christus' vernedering, inzonderheid tot Zijn geboorte en jeugd.

In verband met het feit, dat de Heiland haar toevertrouwt aan Johannes, is het mogelijk nog op enkele dingen te wijzen.

Het kan vreemd lijken, dat Jezus Maria inzonderheid aan Johannes toevertrouwt. Want de Heiland zelf heeft ook broeders gehad (Mt. 13 : 55, 56). Deze hebben aanvankelijk niet in Hem geloofd (Joh. 7 : 5). Maar na de Hemelvaart treffen wij hen aan in den kring van de gemeente (Hand. 1 : 14). Zelfs heeft een van de broeders van den Heere Jezus, Jacobus, een belangrijke plaats ingenomen in de gemeente van Jeruzalem (Hand. 15 : 13). Ook hebben twee van de broeders van den Heiland brieven geschreven, die in den canon zijn opgenomen: de brief van Jacobus en de brief van Judas.

Waarom heeft de Heiland nu inzonderheid Maria toevertrouwd aan zijn geliefden discipel Johannes?

„Hij zet juist dien discipel aan haar rechter- en haar linkerzijde, die onder alle menschen van Gods Geest verkoren is om de diepste dingen te schrijven, die ooit in de wereld zijn gezegd, over de verbintenis van Gods eeuwige gedachten in het historisch leven van den mensch Jezus. De discipel, die tot nog toe het meest van Hem verstaan heeft, en die van het mysterie van het vleesch geworden Woord slechts hierom onder Geestesdrijving later schrijven mocht, omdat Hij blijkbaar door den scheppenden Geestenvader in zijn denken en zijn, daartoe van zijn geboorte af en opwaarts, is gepraedisponeerd, krachtens de praedestinatie — d i e n mensch juist zet Hij naast Maria"[2]).

De Heiland heeft ongetwijfeld ook Zijn kerk op het oog gehad, toen Hij Maria aan de zorgen van Johannes toevertrouwde, maar niet, opdat Maria zou zijn de Koningin des Hemels, de Moeder aller geloovigen, maar opdat zij de kerk zou dienen in het meedeelen van al wat zij in haar hart had bewaard aangaande Jezus' geboorte en jeugd (Luc. 2 : 19, 51).

[2]) K. Schilder, Christus in zijn lijden, III, 347.

„Feind hört mit"

Zijn we vergeten, dat in de oorlogsdagen in de treinen waarschuwingsbordjes hingen: „Feind hört mit", pas op je woorden, want de vijand luistert mee? Het is te prijzen, dat we in ons kerkelijk leven alle geheimdoenerij vermijden. Maar een ander uiterste is, te doen alsof onze kerkbodes, kranten, alleen door „onze menschen" gelezen worden. Als in een classicaal verslag allerlei vroeger nooit gepubliceerde (en terecht uit de officieele verslagen weggelaten) détails over ds A en „zijn zaak", en over ds B, die in diezelfde zaak een tegen-opmerking plaatst, worden opgenomen, plus de bezwaren, die C en D en E dan weer tegen B of tegen A en B of tegen F en G hebben, gepubliceerd worden, sticht dat dan? Feind hört mit! Even een schaar en een lijmpot bij een synodocraat, en de heele „eenigheid des oecumenischen zelfgeloofs" wordt getracteerd op het verhaaltje. Terwijl ze zelf wondergoed weet te zwijgen over wat anderen niet mogen weten. Dat inmiddels rechts en links van zoo'n censura fraterna met haar al of niet reëele vergroeiingen toch nog groote werken Gods opbloeien — dát krijgt natuurlijk bij die schaar en dien lijmpot geen beurt.

Moeten we dan zelf de „werfkracht" van wat door Gods genade werkelijk goed en „stichtend" is tegenwerken?

Als in een blad 'n paar heel oude gemeene-gratie-zinnetjes van Greijdanus worden gelanceerd, terwijl hij in zijn **„Wezen van het Calvinisme"** de heele gemeene gratie „gekraakt" heeft, is dat dan evangelisatie? Of theologie?

Als men in hetzelfde blad schrijft over plaatselijke moeilijkheden, die men nauwelijks kènt, of kennen kán, terwijl elk publiek woord erover de zaak alleen maar verergert, en de herstelling van de rust verhindert door het zien der juiste proporties te verhinderen, sticht dat?

Wanneer de éene krant — ik denk aan ons eigen blad — op allerlei détails ingaande en niet controleerbare verhalen b.v. over Canada, hoewel toegezonden, in de portefeuille laat liggen, omdat de controle onmogelijk is, en een reeds verblijdende vrucht afwerpende poging tot saneering in de fundamenteele verhoudingen erdoor gehandicapt wordt, en een ander blad neemt 't heele geval in extenso op, bouwt dat?

Ik geloof er geen woord van.

Er is een rechtvaardige afkeer van achterbaksche kerkpolitiek.

Maar er is ook een onrechtvaardige nervositeit, die met wijsheid geen zier te maken heeft. **„Feind hört mit"**; en als hij alleen 't leelijke doorgeeft, en 't mooie niet hooren, noch doorgeven wil, laat dan in vredesnaam hem niet de kans krijgen, onze eigen menschen de oogen te leeren sluiten voor wat God nog altijd aan heerlijks doet onder en voor ons.

Er zijn er, die 't o zoo bèst bedoelen, maar die toch huns ondanks een sfeer scheppen, waarin straks anderen zullen klagen: ik zie geen bosch, alleen maar wat boomen. En dan is het te laat — ze **wilden** geen bosch zien, en hun voorlichters deden niets dan om een paar boompjes heen draaien.

K. S.

Boekbespreking

W. Cuperus: Swart mar leaflik. T. Wever —Frentsjer.

Het doet eenigszins vreemd aan, de uitspraak van de bruid uit het Hooglied: „Ik ben zwart, doch liefelijk", toegepast te zien op een der armsten uit de armen van Friesland's kustbewoners. En toch is zij volkomen juist.

De oude Jantsje, om haar barre leelijkheid door ieder verstooten, door het leven verhard tot een kwaadaardige heks, openbaart als vierde vrouw van 'n armen daglooner zulk een kwaliteiten als moeder, die hunkert naar liefde, en zelf zooveel liefde weet te geven, al zit die vaak besloten in een harde schaal van straffe tucht, dat de woorden van het Hooglied volkomen op haar passen.

Cuperus legt in zijn verhaal haar karakter volkomen bloot. Hij beredeneert het niet, maar toont het in haar daden en woorden. Zij wordt opgenomen, als levend element, in het verhaal van het leven in Friesland, een zeventig jaren geleden. De noodtoestand der arbeiders, die een gansche week moeten sloven, om een paar gulden te verdienen, het zware leven hunner vrouwen, die naast de zorg voor een groot gezin, hard moeten ploeteren op het land om een paar stuivers extra te verdienen, weet hij zonder eenige sentimentaliteit te schilderen. Met ingehouden sarcasme beschrijft hij de „zorg" van de rijke regenten voor de hun toevertrouwde weezen. Hoe prachtig steekt tegen hun hardvochtige gerechtigheid af de instinctieve moederliefde van de kinderlooze vrouw, die zich liever dood beult, dan het weesjongetje aan die „zorg" toe te vertrouwen. Hij is de laatste aan wien zij haar liefde kwijt kan, nadat zij „lybse" Jantsje aan het groote leven heeft moeten afstaan. Prachtig wordt de strijd beschreven dien zij voortdurend moet voeren voor het behoud van het jongetje. Gemotiveerd is ook, dat zij hem verwent, terwijl tegenover de andere kinderen die zij kreeg op te voeden, de liefde verborgen lag achter zeer strenge tucht.

Grootsch is deze volksvrouw in haar voortdurende zelfopoffering, haar grenzenlooze liefde, waarvan derden soms de dupe worden. Want als het nijpt, ontwaakt het karakter van haar vader in haar en worden de grenzen tusschen het mijn en dijn gemakkelijk verlegd; dan eigent zij zich eenvoudig toe, wat zij noodig heeft voor de verzorging van hen, die zij liefheeft. Als kind van een strandjutter heeft zij van jongsaf aan geloof en strandjutten vereenigbaar gezien. Het zijn niet de sterkste gedeelten van het boek, waar dit probleem ter sprake komt, ook al bedenkt men dat het verhaal speelt in de vorige eeuw en over zeer primitieve menschen handelt. De schrijver komt te veel onder den invloed van de sterke figuur, die levend oprijst uit zijn verhaal. Aan het slot noemt hij haar zelfs lyrisch „moeder bij de gratie Gods" en ziet hij haar werk als een Goddelijke opdracht, het slagen er van als een gunstig oordeel van God, tegenover de verguizing der menschen, die slechts oog hebben voor het zwarte en al haar doen en laten misduiden, omdat zij haar liefde niet verstaan.

Hier getuigt niet haar leven, maar de schrijver zelf en daarmee verzwakt hij deze overigens zeer goed geteekende vrouwenfiguur. Het is jammer, dat velen in Nederland dit boek niet kunnen lezen vanwege de taal. Maar de Friezen in en buiten Friesland zullen het mooi vinden, want taal en menschen zijn vol sprankelend leven in dit boek. Bovendien is het voortreffelijk uitgegeven. Een aanwinst voor de Friesche literatuur.

H. S.

Marion Gilbert: De Slagboom. N.V. Buyten & Schipperheyn, Amsterdam.

Een merkwaardig boek! De ondertitel is: roman van geestelijke conflicten. En deze roman is vertaald uit het Fransch en behandelt den strijd tusschen de vrijzinnigen en orthodoxen in Normandië, waarbij de schrijfster onvoorwaardelijk kiest voor de orthodoxie.

De tijd waarin de roman speelt is 1865, toen Napoleon III op zijn hoogtepunt stond als keizer van Frankrijk. Een typische overeenkomst blijkt hier met den toestand in Nederland in 1834. Toen kwamen er afgescheidenen, die met regeeringshulp werden onderdrukt; boeten en sabelgerinkel van gendarmes. In Normandië een soortgelijke toestand. Alleen daar zijn de afgescheidenen de vrijzinnigen en zij krijgen de hulp der regeering en zij laten door de gendarmes de orthodoxe kerk ontruimen.

Van dezen strijd, dien de vrijzinnigen willen laten ophouden door een hereeniging, die alle rechten garandeert aan hen en alle offers vraagt van de rechtzinnigen, wordt een hulpprediker het middelpunt. Hij ziet den slagboom, die het erf en de begraafplaats van twee bloedverwante families scheidt als het symbool van de absolute scheiding tusschen vrijzinnigheid en rechtzinnigheid.

---

luister met veel belangstelling". Ik begreep daaruit, dat zijn werk dus toch niet gelukte. Op een desbetreffende vraag kwam dan ook het antwoord: „Ze moet naar Ngabang, daar zal ik het nog eenmaal probeeren en anders naar Pontianak".

Ik realiseerde mij het een en ander en plotseling viel het mij op, dat ondanks de hevige pijnen, die ze had te verduren, DIT VROUWTJE IN AL DIE UREN NOG GEEN KIK GEGEVEN HAD. En ik vroeg mij af: Wat zijn dit toch voor menschen? Vaak had ik ervan gehoord en gelezen. Maar wat was er nog veel stof om over te praten, veel vragen, die nu ongemerkt ter tafel konden komen.

Wanneer een kindje geboren wordt, wordt er eerst een groot feest gegeven, waaraan de moeder zelf heel vroolijk meedoet. Die vitaliteit schijnt haar baby wel geërfd te hebben, want na een paar dagen staat het en na een paar weken loopt het! Huilende kinderen vindt men zoo goed als nooit, om de eenvoudige reden, dat ieder kind, dat maar even drenst, door moeder of een andere moeder, die net in de buurt is, wordt opgenomen en aan haar boezem gesust. Zelfs kinderen, die al lang vast voedsel gebruiken en..... strootjes rooken, worden nog graag een poosje op de meest oorspronkelijke manier zoet gehouden. De meeste moeders hebben overvloed, storing of ziekte komt op dit punt haast nooit voor en veel omslag behoeft er ook niet voor gemaakt te worden, daar het al een uitzondering is, wanneer de dames boven het middel gekleed gaan.

Reeds vroeg worden de kinderen uitgehuwelijkt, zoodat de reiziger in deze kampongs tevergeefs naar een „rijpere jeugd" uitziet. Vandaar ook, dat men in den „kring der mannen" zooveel jongelui ziet. Zij zijn reeds vader. Mannen met baarden zijn zeldzaam, daar de baardgroei van de meeste Dajaks nog niet is, wat bij ons een zestienjarige knaap rond kin en koonen draagt. Als ze zich al een keertje scheren, dan gebeurt dat zonder zeep. Het gaat zoo wel.....

Toen ik de opmerking maakte, dat onze buurvrouw in het geheel geen zucht zelfs had geslaakt, en dat ik dat erg flink vond, merkte ik eenige bevreemding bij de menschen. Men IS daar nu eenmaal niet kleinzeerig; daar staat tegenover, dat ze veel en veel minder uithoudingsvermogen hebben dan wij, wanneer het arbeidsprestaties betreft of wanneer het aankomt op brute kracht. Ik spreek hier natuurlijk over dat soort werk, dat, ongeacht de gesteldheid van bodem of klimaat verricht moet worden.

Maar ik dwaal van mijn verhaal af.

Vele kinderen waren reeds naar boven gegaan. U herinnert zich wel, dat ik een soort vliering had gezien? Welnu, dat was bergruimte en slaapplaats voor de kinderen. Wij werden zelf ook slaperig. Ik was benieuwd, hoe dat nu moest. De drie gasten zaten nu op een matje van 1 m², vóór hen een kring van ongeveer zes, zeven mannen, dat alles belicht door een walmend pitje, dat onze schaduwen rembrandtiek op het schotje deed vallen, waarachter de kepala-kampong en zijn vrouw..... (zóó ongeveer moet het in Bethlehem geweest zijn: zóó nederig, zoo rustig, zoo zorgzaam, zoo vreeselijk arm.....), maar nu wilde ik me toch in nachtgewaad steken, wat in deze primitieve omgeving allerlei bezwaren meebrengt.

De dokter, die met dat bijltje meer gehakt had, gaf het voorbeeld. En al spoedig is het zoover, dat je je eindelijk behaaglijk op je één deude vierkante metertje te rusten legt.....

Van mij LAGEN hoofd en romp. De armen had ik opgevouwen over m'n borst, de beenen bungelden vanaf den „troon". Mijn reisgezellen waren gelukkig wat korter.

Toch zou ik in slaap gevallen zijn, zoo moe was ik, als er niet plotseling eenig geruisch was ontstaan, dat m'n nieuwsgierigheid opwekte. Vier, vijf man liepen af en aan, gingen naar de vliering en keerden terug, tot mij bleek, dat ze palen, planken, matjes en raffia hadden gehaald. Met behulp daarvan werd de „troon" naar voren toe verbreed en de „tuan pandjang"[20]) (zoo noemen ze me al in Ngabang) kan de vermoeide ledematen uitstrekken. Was het niet kostelijk?

Langzaamaan werd het nu stil. Dat is natuurlijk betrekkelijk. Kippen scharrelen over het dak, honden tipten heen en weer door de galerij, menschen woelden, snurkten, schraapten; kinderen deden den vlieringvloer kraken en ritselen, muskieten zoemden en spinnen (ter grootte van een kinderhand) deden de wandbedekking, waar wij met het hoofd tegen aan lagen, kraken. Verder waren er muizen boven en varkens onder ons aan het werk. Overigens was het stil.

Ik ben dien nacht precies elk heel uur even wakker geweest. Den laatsten keer was de schuld te wijten aan een tiental hanen, die het noodig oordeelden de komst der zon aan te kondigen. Ach, de beesten hebben het blijkbaar sinds de schepping zoo gedaan, ik mag het ze dus niet kwalijk nemen, maar erg tevreden was ik niet. Wel een bewijs, hoe goed men op planken en in zulk een omgeving, temidden van DIE geurtjes (!!!) nog rusten kan.

J. P. MOERKOERT.

[20]) Lange meneer.